

Atnaujintos Dailės vidurinio ugdymo programos įgyvendinimo metodinė medžiaga

Vertinimas

Parengė Irena Staknienė

Vertinimas viduriniame ugdyme – svarbus mokymąsi skatinantis veiksnys. Tai – nuolatinis informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Vertinimas dailės pamokose turi padėti mokiniams mokytis.

Pateikiant mokymosi užduotis, svarbu apibrėžti vertinimo kriterijus, kad mokiniai, jais remdamiesi, galėtų vertinti save ir draugus. Mokinių pasiekimai, asmenybės gebėjimų ir nuostatų raida, tolesnis mokymasis dažniausiai priklauso nuo to, kaip objektyviai kiekvienas yra įvertinamas (tai yra, paskelbiamas vertinimo proceso rezultatas, konkretus sprendimas apie mokinio pasiekimus ir padarytą pažangą) pamokoje. Kiekvienas mokinys nori būti pozityviai ir teisingai vertinamas pagal savo pastangas, pasiekimus, gebėjimus ir pažangą. Todėl reikėtų labiau individualizuoti mokymą ir mokymąsi, gerbti mokinių kūrybines pastangas, jas dalykiškai įvardyti. Iš tinkamo vertinimo mokiniui turi būti aišku, ką atliekant kiekvieną užduotį reikia veikti, kad mokymosi rezultatas būtų dar geresnis. Tinkamai organizuotas vertinimas sudaro sąlygas mokiniui aktyviai dalyvauti kūrybinėje veikloje ir jos apmąstyme (refleksijoje).

Dailės raiškos ir pažinimo užduotys turi padėti mokiniui suvokti naują informaciją, suprasti jos prasmę ir pritaikyti įgytą patirtį, t. y. pasiekti rezultatą, įtvirtinti žinias ir gebėjimus. Rezultatas – ne tik sukurtas raiškos darbas, bet ir tai, kaip mokinys suprato mokomąją problemą, kaip jis interpretuoja ir vertina patį kūrybos procesą ir užbaigtą kūrinį.

Pamokų ciklo pradžioje ir pabaigoje mokytojas gali skirti diagnostinę vertinimo užduotį. Ji turėtų būti skirta ne pažymiams parašyti, o išsiaiškinti, ką išmoko mokiniai, ką jie suprato, kokių gebėjimų įgijo, ko jiems dar reikėtų mokytis. Aptariant mokinių atliktas užduotis, pakanka mokinių kompozicijas pakabinti lentoje, stende ar tiesiog išdėlioti ant grindų, kad mokiniai galėtų į jas pažvelgti iš toliau. Tie mokiniai, kurie nori, gali papasakoti, kokią kūrybinę idėją, nuotaiką ar įspūdį norėjo perteikti, kuo užbaigta grafinė, tapybinė ar erdvinė kompozicija skiriasi nuo idėjų eskizų, kaip kito pirminis sumanymas kūrybos proceso metu, ką kitą kartą, atlikdamas panašią užduotį ar kurdamas panašią temą, darytų kitaip. Mokiniai galėtų išsakyti savo nuomonę, koks grafinės (erdvinės, kaligrafinės, tapybinės) kompozicijos pobūdis (pavyzdžiui, statiška, dinamiška, įstrižoji, vertikali, horizontali, centrinė), kokį sumanymą ar nuotaiką perteikia linijų, dėmių charakteris ir ritmas. Mokiniai kalbės apie savo kūrybos procesą, nagrinės jo rezultatus tinkamai vartodami dailės sąvokas.

Savo pasiekimų įsivertinimą mokinys gali atlikti raštu: įsivertinti savo veiklą viso pamokų ciklo metu ar tik dalį savo veiklos (pavyzdžiui, atskirai dailėtyrines užduotis ir atskirai – raiškos). Mokytojas parengia įsivertinimo lenteles, kurias mokiniai užpildo po užduoties pristatymo ir aptarimo. Įsivertinimas turėtų skatinti mokinius formuluoti mintis, išsakyti, pasirinkti darbą pagal savo norus ir gebėjimus, mokytų interpretuoti savo, kitų autorių sukurtus kūrinius ir jausti atsakomybę už savo mokymosi rezultatus. Mokytojui toks įsivertinimas padeda geriau suprasti mokinį, įvertinti jo pažangą, atpažinti jo kūrybinius siekius.

Dailės užduoties vertinimo lapų pavyzdžiai

1 pavyzdys. Įsivertinimo lapas skirtas Ilgalaikio plano 2 ciklo „Vizualinės atminties lavinimas. Gamta dailės kūrinuose“ diagnostinės užduoties vertinimui.

Įsivertinimo lapas

11 (3 gimnazijos) klasė

Vardas ir pavardė ..... Data .....

Užduotis:

1. Pasirinkus realistinės nuotraukos kopiją, ją perkurti: nupiešti naujų vaizdų, įvairių formų ir faktūrų dėmių, paryškinti šviesą ir patamsinti šešėlius, sukurti įvairių linijų ritmą ir raštą.
2. Nupiešti naują vaizdą pasirinkta technika ir maniera.

Kūrinio tema (žanras)

.....
Apibūdinkite savo kūrinių nuotaiką

.....
Kokiomis linijomis piešėte?

.....
Kokias dėmes pavaizdavote? .....

Įsivertinimas

	Dailės užduotyje vertinama	Skiriama balų	1 piešinio vertinimas	2 piešinio vertinimas
1	Temos, pavadinimai	0–1		
2	Linijų ir dėmių įvairovė	0–2		
3	Fono piešinio originalumas	0–2		
	Iš viso skiriama 10 balų			

Parašas .....

2 pavyzdys. Įsivertinimo lapas skirtas Ilgalaikio plano 4 ciklo „Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje“ kūrybinės užduoties įsivertinimui.

Įsivertinimo lapas

(pildydami galite naudotis dailės vadovėliu ir dalomąja medžiaga „Dailė. Reikšminiai žodžiai“)

Autoriaus vardas ir pavardė ..... klasė ..... data

Užduotis. Išanalizavus įvairių epochų ir kūrybinių stilių dailės kūrinius, vaizduojančius žmones, pasirinkti vizualinę idėją ir savaip ją perteikti pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.

1. Nurodykite pagrindinius realistinio ir sąlygiškojo vaizdavimo būdų ypatumus:

realistinis

.....

sąlygiškasis

.....

2. Kokią kompoziciją kūrėte (*konkretaus žmogaus portretą ar įsivaizduojamą žmogaus idealą*), parašykite pavadinimą, atlikimo techniką:

.....

.....

3. Trumpai paaiškinkite, kodėl idėjai įgyvendinti pasirinkote būtent tokią stilistiką (vaizdavimo būdą):

.....

.....

4. Apibūdinkite kompoziciją, jos nuotaiką ir meninės išraiškos priemones:

.....

.....

5. Parašykite savo nuomonę apie sukurtą kompoziciją, kuo ji ypatinga:

.....

.....

6. Jei šia tema kurtumėte dar kartą, ką darytumėte kitaip:

.....

.....

7. Įsivertinkite darbo rezultatus:

	Vertinamo aspektai	Skiriama balų	Vertinimas
1	Pasirinktas vaizdavimo būdas, raiškos priemonės	0–2	
2	Pasirinkto vaizdavimo būdo ir atlikimo technikos reikalavimų laikymasis	0–2	
3	Kompozicijos originalumas	0–2	
4	Spalvų ir atspalvių įvairovė	0–2	
5	Figūros ir fono dermė	0–2	
	Iš viso skiriama balų	10	

Parašas .....

3 pavyzdys. Pateikiame mokinio atliktos įsivertinimo užduoties pavyzdį.

Įsivertinimo lapas

(pildydami galite naudotis dailės vadovėliu ir dalomąja medžiaga „Dailė. Reikšminiai žodžiai“)

Autoriaus vardas, pavardė ..... klasė 11A data 2011-11-28

Užduotis: Išanalizavus įvairių epochų ir kūrybinių stilių dailės kūrinius, vaizduojančius žmones, pasirinkti vizualinę idėją ir savaip ją perteikti pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.

1. Nurodykite pagrindinius realistinio ir sąlygiškojo vaizdavimo būdų ypatumus:

realistinis ..... vaidas atitinka tikrovės detales, tikslūs proporcijos, laikomasi akademinis taisyklis

sąlygiškasis ..... stilizuoti, supaprastintos formos, gali būti labai iškreiptos linijos, proporcijos, neatsižvelgiant dailininko gali sukurti stilius

2. Kokią kompoziciją kūrėte (konkretaus žmogaus portretą ar išivaizduojamą žmogaus idealą), parašykite pavadinimą, atlikimo techniką:

su vaizduojamo žmogaus (moters) portretu „Mergina“, fotokopavimas

3. Trumpai paaiškinkite, kodėl idėjai įgyvendinti pasirinkote būtent tokią stilistiką (vaizdavimo būdą):

galvoju, kad stilizuotas vaidas geriau perteiks šiuolaikinio žmogaus pasaulį.

4. Apibūdinkite kompoziciją, jos nuotaiką ir meninės išraiškos priemones:

meninistiška dinamiška kompozicija, nuotaika tūk šiek chaotiška, nerami, daug atspalvių

5. Parašykite savo nuomonę apie sukurtą kompoziciją, kuo ji ypatinga:

stipriausi dėsniai tikrovistis vaizdas (portretas, veidas) su nerania aplinka ir išsidėstę kūrnie

6. Jei šia tema kurtumėte dar kartą, ką darytumėte kitaip:

suklosėčiau, kuris parodyto pildytas, konošo technika, manau, kad daugčiau kitaip, pasirinkčiau kitą techniką, gal tapyčiau, gal kuočiau su ju.

7. Įsivertinkite darbo rezultatus:

	Vertinamo aspektai	Skiriama balų	Vertinimas
1	Pasirinktas vaizdavimo būdas, raiškos priemonės	0-2	2
2	Pasirinkto vaizdavimo būdo ir atlikimo technikos reikalavimų laikymasis	0-2	2
3	Kompozicijos originalumas	0-2	2
4	Spalvų ir atspalvių įvairovė	0-2	2
5	Figūros ir fono dermė	0-2	2
	Iš viso skiriama balų	10	10

Parašas Dey .....

4 pavyzdys. Dalomoji medžiaga „Reikšminiai žodžiai“ padės mokiniams savarankiškai analizuoti ir vertinti profesionalių dailininkų ir savo kūrinius. Ja galima naudotis atliekant dailėtyrines užduotis arba rengiant savo kūrybos pristatymus.

Dailė. Reikšminiai žodžiai	
Meno šakos	Dailės rūšys ir šakos
Architektūra, dailė, dizainas, kinas, meninė fotografija, muzika, teatras, šokis	Dailioji tekstilė, grafika, juvelyrika, keramika, monumentalioji dailė, skulptūra, taikomoji dekoratyvinė dailė, tautodailė, tapyba, vaizduojamoji dailė, vitražas
Vaizdavimo būdai	Žanrai
Realistinis, sąlygiškasis, abstraktusis	Animalistinis, autoportretas, buitinis, istorinis, batalinė scena, marina, mitologinis, natiurmortas, peizažas, portretas, reprezentacinis portretas, sakralinė dailė, šaržas
Kompozicinės sandaros	Dailės technikos
Centrinė, diagonalioji, dinamiška, erdvinė (trimatė), grafinė, nesimetriška, plokštuminė (dvimatė), simetriška, spalvinė, statiška, vertikali	Akrilas, akvarelė, aliejinė tapyba, anglis, aplikacija, asambliažas, enkaustika, fotograviūra, fotokoliažas, freska, frotazas, giliaspaudė, gratažas, graviūra, grizailė, gvašas, iškilioji spauda, koliažas, linoraižinys, litografija, mozaika, ofortas, pastelė, pieštukas, sangvinas, sausoji adata, tempera, tušas, vario graviūra
Meno epochos, kryptys, stiliai	Meninės išraiškos priemonės
Antika (Senovės Graikijos menas, Senovės Romos menas), avangardinė dailė, baltų menas, barokas, Bizantijos menas, gotika, impresionizmas, klasicizmas, modernizmas (abstrakcionizmas, ekspresionizmas, fovizmas, futurizmas, kubizmas, siurrealizmas), modernas, naivusis menas, optinis menas, popmenas, postimpresionizmas, priešistorės dailė, realizmas, renesansas, Rytų menas, rokokas, romanika, romantizmas, Senovės Rusios menas, Senujų pasaulio kultūrų (Mesopotamijos, Egipto) dailė, simbolizmas	Apibendrintas vaizdas, atspalvis, atvirkštinė perspektyva, ažūras, centrinė perspektyva, dekoratyvumas, dėmė (juoda, balta, spalvota, vienspalvė, marga, ryški), faktūra, fonas, forma (erdvinė, plokščia, geometrinė, simetriška, nesimetriška), koloritas (vienspalvis, įvairiaspalvis, šviesus, tamsus, ryškus, šiltas, šaltas), kontrastas, niuansas, linija (tiesi, lenkta, vingiuota, laužyta, nutrūkstanti, stora, plona, rami), linijinė perspektyva, monumentalumas, potėpis, proporcijos, sąlygiškas vaizdas, spalva (šviesi, tamsi, ryški, blanki, šilta, šalta), spalvinė perspektyva, ritmas, statika, šviesa, šešėlis, taškas, tikroviškas vaizdas, tonas, tūris

5 pavyzdys. Mokiniai, gavę dalomąją medžiagą – vartojamų sąvokų žodynėlį arba reikšminių žodžių lentelę, gali savarankiškai atlikti dailės kūrinio analizę ir įsivertinti savo pasiekimus.

Dailės kūrinio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Vertinimas taškais	Kūrinio meninių ypatybių vertinimo aspektai
0,5	1. Nustatomas kūrinio autorius, kūrinio pavadinimas, kūrybos medžiagos ar atlikimo technika (surašoma kūrinio metrika).
0,5	2. Nustatoma, kuriai dailės šakai priskiriamas kūrinys.
0,5	3. Įvardijamas vaizdavimo būdas – realistinis, sąlygiškasis ar abstraktusis, nurodoma, kas leidžia būtent taip įvardyti vaizdavimo būdą.
0,5	4. Apibūdinama vaizdavimo tema – kuriam dailės žanrui priskiriamas kūrinys (taikoma tik vaizduojamosios dailės kūriniams).
3	5. Aptariama kūrinio idėja arba funkcija ir kokios meninės bei kompozicinės raiškos priemonės naudotos kūrinio idėjai išreikšti, kaip jos atspindi autoriaus gyvenamąjį laikotarpį.
3	6. Nustatoma, kuriam dailės stiliui, epochai gali būti priskiriamas kūrinys arba kokios stilistinės citatos panaudotos kūrinyje. Išvardijamos raiškos priemonės, kurios leidžia spręsti, koks yra kūrinio stilius, epocha arba iš kur paimtos citatos.
2	7. Išsakoma asmeninė nuomonė apie kompozicinę nagrinėjamo kūrinio vienovę: jo nuotaiką, idėją. Bandoma aptarti, ką šiuo kūrinio norėjo išreikšti dailininkas – ką mokiniui sako spalvos, dėmės, kitos meninės išraiškos priemonės, simboliai, objektų išdėstymo tvarka ir pan.